

2026 m. vasario 26 d.

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJAI

El. paštu: info@am.lt, beata.silobritiene@am.lt, dalia.zidonyte@am.lt, vida.kucinskiene@am.lt

Pasiūlymai Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ir susijusiems įstatymams

Asociacija „Investors' Forum“, atstovaujanti geros reputacijos užsienio ir Lietuvos investuotojus, vertina Jūsų pastangas patobulinti Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ir susijusius įstatymus¹ (toliau – **Projektai**) bei siūlo:

1. Iš pažeidėjo turi būti atimamas visas tiesioginis finansinis pranašumas (ANK 25 str. 4 d.)

Šiuo metu Projektai formuluoja neaiškią užduotį įgyvendinančioms institucijoms dėl „*gautos ekonominės naudos*“.

Pavyzdžiui, jei gamykla toną atliekų išvertė miške, o ne sąvartyne: sutaupė 5000 EUR utilizavimo kaštų, bet tą dieną gamykloje pagamino produkcijos už 100 000 EUR. Ekonominė nauda, šiame kontekste, neturėtų būti 5000 EUR.

Siūlome: tam, kad projektų įgyvendinime neliktų vietos interpretacijoms ir būtų reikalaujama iš pažeidėjo atimti visą tiesioginį finansinį pranašumą, gautą dėl įvykdyto pažeidimo.

2. Aiškiai apibrėžti naudos nustatymo ir sankcijų apskaičiavimo metodus (AAĮ 55-2, 55-3 str.)

Projektu siūloma nustatyti sankcijų apskaičiavimą, atsižvelgiant į pažeidėjo gautą ekonominę naudą. Manome, kad tai geras principas, tačiau Projekte nėra pakankamai aiškiai apibrėžta, kokia ekonominė nauda laikytina reikšminga ir koku metodu ji turėtų būti apskaičiuojama. Teisinis neapibrėžtumas gali lemti skirtingą normų taikymą praktikoje, sudaryti prielaidas pertekliniams vertinimams ir teisiniams ginčams.

Siūlome: aiškiai įtvirtinti, kad vertinama tik tiesioginė finansinė nauda, gauta dėl konkretaus pažeidimo, t. y. neteisėtai gautos pajamos ar išvengtos sąnaudos, aiškiai pagrindžiant jų apskaičiavimo metodiką.

¹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/a7743861fd2e11f0b9baf24db8ed7e40>

3. Baudžiamoji atsakomybė neturėtų būti taikoma hipotetinėms situacijoms

Baudžiamojo kodekso pakeitimo projekte numatyta atsakomybė tais atvejais, kai dėl veikos „galėjo būti padaryta“ didelė žala aplinkai.

Tokios abstrakčios formuluotės taikymas, ypač derinant su reikšmingomis finansinėmis sankcijomis, kelia teisinio aiškumo ir proporcingumo klausimų.

Siūlome: tikslinti normą, siejant atsakomybę su faktiškai padaryta žala arba aiškiai apibrėžtais objektyviais kriterijais nustatytu realiu ir įrodomu pavojumi.

4. 4 straipsnio pakeitimai. Aplinkos apsaugos principai.

Formuluotė „*jei yra tikimybė, kad sprendimais ar veiksmais gali būti padaryta žala aplinkai, visuomenei ar žmonių sveikatai ir nėra mokslinio sutarimo, tokie sprendimai neturėtų būti priimti*“ yra pernelyg plati ir gali būti taikoma itin plačiai. Tokia nuostata praktiškai reikštų, kad bet kokia ūkinė veikla ar investicinis projektas galėtų būti sustabdytas remiantis hipotetine žalos galimybe, net ir nesant aiškių, objektyvių ir mokslškai pagrįstų duomenų apie realią riziką.

Toks principo įtvirtinimas gali tapti instrumentu blokuoti ūkines iniciatyvas ir stabdyti valstybės ekonominę plėtrą, nes praktiškai kiekviena veikla gali būti vertinama kaip turinti tam tikrą riziką. Absolutus atsargumo principo taikymas, nesiejant jo su aiškiais kriterijais ir proporcingumo vertinimu, sudarytų prielaidas sprendimų vilkinimui ir teisinio neapibrėžtumo didėjimui.

Siūlome: atsargumo principo straipsnyje neįtvirtinti siūlomos redakcijos arba aiškiai apibrėžti principo taikymo ribas, kad jis netaptų nepagrįstu pagrindu stabdyti teisėtą ir reglamentuojamą ūkinę veiklą.

5. Pastabas turėtų teikti tik realiai suinteresuoti asmenys (AAĮ 7 str.)

AAĮ projekto 7 str. 2 d. turėtų būti patikslinta pagal direktyvos 2010/75 25 str. 1 d. ir 2 d. nuostatas. Direktyvos 25 str. 1 d. numatyta „*pakankamo suinteresuotumo*“ sąlyga net ir suinteresuotai visuomenei realizuoja teisę kreiptis į teismus, tačiau Projekte to nėra. Jeigu AAĮ projekto 7 straipsnio 2 dalis nebūtų papildyta minėta sąlyga, nacionalinis reguliavimas galėtų lemti platesnę, nei direktyvoje numatyta, teisės kreiptis į teismus įgyvendinimo apimtį, nes ši teisė nebūtų siejama su pakankamo suinteresuotumo kriterijumi. Tai sudarytų prielaidas procesiniam piktnaudžiavimui ir leidimų išdavimo procedūrų vilkinimui, kadangi galimybė ginčyti sprendimus būtų suteikiama ir subjektams, neturintiems objektyviai pagrįsto teisinio intereso.

Direktyvos 25 str. 2 d. numatyta valstybių narių pareiga apibrėžti kuriame etape sprendimai, veikimas ar neveikimas gali būti užginčijami. Projekte nurodyta tik „įstatymų nustatyta tvarka“, tad ši AAĮ projekto nuostata palieka neapibrėžtumą ir neįgyvendina direktyvos. Manome, kad teisė ginčyti sprendimus turėtų būti apribota viešinio etapu. Neaiškiai apibrėžus skirtingų subjektų teises gali kilti praktinių neapibrėžtumų, procesų vilkinimo rizika ir teisinio tikrumo stoka investuotojams.

Siūlome: aiškiau apibrėžti kokie subjektai ir kokias turi teises, nustatant, kad dalyvavimo ir reikalavimų teisė būtų siejama su objektyviu ir pagrįstu teisiniu interesu.

6. Teisinio tikrumo stoka panaikinus sprendimų ginčijimo terminus

Ministerijos pristatymų metu buvo nurodyta, kad naikinami terminai, per kuriuos suinteresuoti asmenys gali ginčyti priimtus sprendimus.

Terminuotos ginčijimo teisės yra esminis teisinio tikrumo ir stabilumo elementas. Investiciniai ir infrastruktūros projektai reikalauja aiškios teisinės aplinkos, kurioje po nustatyto laikotarpio sprendimai įgyja stabilumą ir nebegali būti neribotai ginčijami. Neterminuota ar faktiškai neribota ginčijimo galimybė sudarytų sąlygas ilgalaikiam teisiniam neapibrėžtumui, vilkinimui ir projektų finansavimo rizikai.

Siūlome: išlaikyti aiškiai apibrėžtus ir protingus sprendimų apskundimo terminus, užtikrinančius pusiausvyrą tarp visuomenės teisės ginti interesus ir investicijų teisinio stabilumo.

7. Turėtų būti daugiau teisinio aiškumo nustatant priežastinį ryšį ir įrodinėjimą

Visuomenės sveikatos priežiūros pakeitimo projekte numatyta, kad žalos žmonių sveikatai vertinimas būtų atliekamas sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka, tačiau nėra pakankamai aiškiai reglamentuotas priežastinio ryšio nustatymas ir/ar įrodinėjimo standartas. Neapibrėžti priežastinio ryšio ir įrodinėjimo standartai gali kelti teisinio tikrumo ir proporcingumo klausimų taikant atsakomybę, didinti teisminių ginčų ir tam skiriamų lėšų skaičių.

Siūlome: aiškiai apibrėžti priežastinio ryšio nustatymo principus ir įrodinėjimo standartus, užtikrinant aiškų ir prognozuojamą teisinį reguliavimą.

8. Palikti terminą „kenksmingas“

Formuluotė „kenksmingas neigiamas ūkinės veiklos poveikis aplinkai“ išplečia galimo aiškinimo ribas. Sąvoka „neigiamas poveikis“ yra itin plati ir gali būti interpretuojama kaip apimanti bet kokią žmogaus veiklą, nes praktiškai kiekviena ūkinė veikla turi tam tikrą poveikį aplinkai. Tokia formuluotė sudarytų prielaidas reikalauti nutraukti veiklą net ir tais

atvejais, kai ji vykdoma laikantis nustatytų normų ir leidimo sąlygų. Siekiant išvengti perteklinio ir neproporcingo reguliavimo, siūlome palikti galiojančią redakciją ir vartoti terminą „*kenksmingas*“, kuris aiškiau sieja atsakomybę su objektyvia ir teisės aktų nustatytas ribas viršijančia žala.

Siūlome: atsisakyti šio pakeitimo ir palikti senąją redakciją.

9. Naikinti sąvoką „turėjo sužinoti“

Projekte numatyta, kad ūkio subjektas privalo pranešti apie leidimo sąlygų pažeidimą per 3 darbo dienas nuo tada, kai „*sužinojo ar turėjo sužinoti*“ apie pažeidimą. Keliami abejonė, kas ir kokiais kriterijais nustatys, jog subjektas „*turėjo sužinoti*“. Ši formuluotė yra vertinamojo pobūdžio ir projekte neapibrėžta. Neaišku, kas būtų laikomas arbitru sprendžiant, ar ūkio subjektas galėjo ar turėjo žinoti apie pažeidimą. Toks neapibrėžtumas neatitinka teisinio tikrumo principo.

Siūlome: atsisakyti sąvokos „*turėjo sužinoti*“ ir pareigą sieti su faktiniu sužinojimo momentu arba aiškiai apibrėžtais objektyviais kriterijais.

10. Taršos sąvokos perteklinis išplėtimas ir neapibrėžtumas dėl materialinio turto žalos

Projekte siūloma taršos sąvoką papildyti nuostata, kad tarša laikytina tokia veikla, kuri „*daro žalą materialiajam turtui*“ ar „*apriboja galimybes gauti aplinkos teikiamą naudą*“.

Tokia formuluotė yra itin plati ir gali sudaryti prielaidas taršos sąvoką sieti su hipotetiniais ar subjektyviais turto vertės pokyčiais, nesant objektyvaus ir įrodyto poveikio aplinkos kokybei ar žmonių sveikatai.

Praktikoje tai gali lemti situacijas, kai planuojami ar teisėtai vykdomi projektai būtų stabdomi remiantis deklaratyviais argumentais apie galimą turto nuvertėjimą, kuris nėra pagrįstas realiais vertinimais ar objektyviais kriterijais. Turto vertė priklauso nuo daugybės rinkos veiksnių (ekonominės situacijos, infliacijos, paklausos), todėl jos pokytis negali būti automatiškai siejamas su konkrečia ūkine veikla.

Perteklinis taršos sąvokos išplėtimas mažina teisinį tikrumą ir didina piktnaudžiavimo riziką leidimų išdavimo ir projektų derinimo procese.

Siūlome: taršos sąvoką sieti su objektyvia, įrodyta žala aplinkos kokybei ar žmonių sveikatai ir atsisakyti perteklinių bei subjektyviai interpretuojamų kriterijų, susijusių su galimu turto vertės pokyčiu.

11. Tikslinti įrenginio eksploatavimo taisykles

Projekte nustatyta pareiga ūkio subjektui imtis „visų reikiamų taršos ir kvapų prevencijos priemonių“. Tokia absoliuti formuluotė praktikoje gali būti interpretuojama taip, kad subjektas privalo taikyti bet kokias, net techniškai ar ekonomiškai nepagrįstas priemones. Sąvoka „visų priemonių“ teoriškai galėtų būti aiškinama net kaip pareiga nutraukti veiklą.

Siūlome: tikslinti formuluotę, numatant, kad ūkio subjektas privalo imtis **finansišškai pagrįstų ir prieinamų** taršos bei kvapų prevencijos priemonių.

12. Atliekos neįrašytos į TIPK leidimą

Projekte numatyta galimybė panaikinti TIPK leidimo galiojimą, jei nustatoma, kad tvarkomos leidime nenurodytos atliekos. Pažymima, kad praktikoje gali susidaryti situacijos, kai atliekos tvarkomos sąžiningai, tačiau jų kodas dar nėra įtrauktas į leidimą arba atsiranda administracinio pobūdžio neatitikimų. Tokiais atvejais sankcijos, ypač leidimo galiojimo panaikinimas, būtų neproporcingos ir neatsižvelgtų į pažeidimo pobūdį.

Siūlome: aiškiai diferencijuoti sisteminius ar tyčinius pažeidimus nuo formalių ar techninių neatitikimų ir numatyti proporcingas pasekmes, kad sąžiningai veiklą vykdantys subjektai nebūtų nepagrįstai prilyginami pažeidėjams.

13. Kompetentingų institucijų įtraukimas vertinant leidimo stabdymo poveikį

Projektu dėstomo AAĮ 23 str. 4 d. numatyta galimybė stabdyti TIPK leidimo galiojimą. Tais atvejais, kai leidimo stabdymas gali turėti poveikį nacionaliniam saugumui, tokį poveikį vertinti turėtų ne tik aplinkos apsaugos institucijos, bet ir valstybės institucijos, turinčios kompetenciją bei įgaliojimus spręsti dėl nacionalinio saugumo klausimų.

Aplinkos apsaugos institucijos neturi nei specialios kompetencijos, nei įgaliojimų vertinti galimą poveikį kritinei infrastruktūrai, energetiniam saugumui ar kitiems nacionalinio saugumo interesams. Todėl sprendimai dėl leidimo stabdymo tokiais atvejais turėtų būti priimami tik įvertinus atsakingų institucijų poziciją.

Ši nuostata turėtų būti taikoma ne tik TIPK, bet ir taršos leidimų stabdymo atvejais.

Siūlome: papildyti AAĮ 23 str. 4 d. numatant, kad leidimo stabdymo galimo poveikio nacionaliniam saugumui vertinime privalomai dalyvautų kompetentingos valstybės institucijos.

Pagarbiai

Vytautas Šilinskas
Investors' Forum vykdomasis direktorius